

riyle karşılaştırılmasında verilen oranlar —1971 için % 59, 1978 için % 50 —neye dayanmaktadır? Örneğin devlet tarafından karşılıksız görülen hizmetler ve sübvansiyonlar bu gelire dahil edilmiş midir? **Birikim** yazarı bu oranların nasıl hesaplandığını hiç merak etmeden aktarırmış. Elimde bulunan ve BRD'nin üstünüldüğünü kanıtlamak amacı açıkça sezilen bir araştırma, hane halkı net gelirinin, tüm olarak ele alınması halinde, BRD'de 1/3 oranında daha yüksek olduğunu belirtiyor, ama DDR'de hane halkı gelirleri arasında büyük farklılıkların olmaması ve zaruri modellerin fiyatlarının düşük olması nedeniyle, bu farkın geniş ölçüde ortadan kalktığını söylüyor.⁴ «Ekonomizm» pek düşman olduğu satır aralarında belli olan **Birikim** yazarının DDR'nin «yarışı» kaybetmiş olduğunu sermayenin verimliliğindeki ve ücretlerdeki farklılığa dayanarak açıklamada çalışması ayıp oluyor. Rakamları kullanırken çok dikkatli olmak gerek. Bunun için de iktisatçı olmak şart değil, kolaydan kaçınmak yeterlidir.

Birikim yazarı SED içinde varolduğu söylenen iktidar mücadelesini bir saray entrikası üslubu içinde anlatan **Spiegel**'i aynen aktararak Türkiye'deki sosyalistleri aydınlatıyor. Tabii kaynak belirtmeden. Böyle bir mücadelenin olması muhtemeldir. Her partide olduğu gibi. Ama yazıda adı geçen Merkez Komitesi Sekreteryası üyesi Werner Lambertz buna taraf olamaz, çünkü 7-8 ay önce Libya'da geçirdiği bir helikopter kazasında ölmüştür. (Bkz. **Spiegel** Nr. 11/1978) **Birikim** yazarı iyi bir **Spiegel** okuru değil. Bu arada kurulduğu bildirilen «Demokratik Komünistler Birliği»ne değinmek istiyorum. BRD'de iktidarda olan Sosyal Demokrat Parti'nin önde gelenleri ve bu arada partinin üçüncü adamı Wehner böyle bir örgütün olmadığını, bunun CIA ya da BRD güvenlik örgütlerinin DDR ile yakınlaşmayı engellemek için —böyle bir durumun NATO'yu zayıflatmasından korkuluyor— çevirdikleri bir dolap olmasının mümkün olduğunu sa-

yunuyorlar. Beni bu noktada ilgilendiren böyle bir örgütün olup olmaması değil, **Birikim** yazarlarının bu kuşkuyu «es» geçmesi. Hem de **Spiegel**'de yer almasına rağmen. Buna karşılık SSCB elçisi Abrassimov ile Honecker arasındaki olaya ilişkin dedi-kodu atlanmıyor.

Uzatmayalım. «Ünlü anti-komünist dergi» **Spiegel**'e dayanarak DDR hakkında yapılan yorumlar, nesnel eleştiri sayılamaz. Bu da sanırım **Birikim**'de giderek güçlenen eğilim. Özel sayı-da diğer sosyalist ülkeler hakkında yazılan tanıtıcı yazıların düzeyleri de bende aynı kuşkuyu uyandırıyor. Herşeyden evvel kaynak göstermeksiz yazmanın inandırıcılığı azalttığını belirtmek gerek.

YAVUZ SABUNCU

¹ Bkz. Włodzimierz Brus, *Sozialisierung und politisches System*, Edition Suhrkamp, Frankfurt / M, 1975.

² Bkz. Renate Damus, *Entscheidungsstrukturen und Funktionsprobleme in der DDR-Wirtschaft*.

³ *Birikim*, Sayı 42/43/44, s. 32.

⁴ Sontheimer / Bleek, *Die DDR - Politik, Gesellschaft, Wirtschaft*, Hoffmann und Compe, Hamburg 1975, s. 221-222.

POLİTİK ÇOCUK KİTABI DOLAYISIYLA

Sosyalist bir çocuk edebiyatının gerekliliğini, genel bir ilke olarak sosyalistler benimser ya da benimsemizdir. Bunun pratikteki karşılığı olan çocuk edebiyatı örnekleri gün geçtikçe çoğalırken, alanın zihni somutuna bizi götürecektir olan teorik yanı yeni ve işlenmemiş olarak durmaktadır.

Öbür sosyalist ülkelerde ve kapitalist ülkelerdeki sosyalistler için, bu alandaki çalışmaları «yenidir» diyemeyiz ama bu çalışmaların daha, teorik bütünlüğe ulaştırılmadığını söyleyebiliriz.

Ülkemizde soruna ilk önce «sosyalist çocuk edebiyatı» kavramı doğrultusunda giriş yapılmasına karşın, çok geçmeden tartışılmalı, burjuvazinin doğaçlaştırdığı «çocuk edebiyatı» kavramı içinde sıkışıp kalmış, hatta bu kavram içinde gelebileceği en son noktaya varılmıştır.

Dünya sosyalist edebiyatından ürünler çevrilmiştir, yayımlanmıştır ama yayımlanmış bir tek bile teorik tartışma, araştırma kitabı gösteremeyiz. Sağlıksız bir girişin, ilk elde göstergesi.

Gözlem yayınları, **Politik Çocuk Kitabı**'ni yayımlayarak¹ şeytanın bacağına kırıyor. Kitap özellikle Alman Sosyal-Demokrat Partisi içindeki konu üzerine tartışmalardan, sosyalist sanatçılardan birçoğunun yine konu üzerine düşüncelerinden bir seçme, bir derlemeyle oluşturulmuştur.

Birinci bölümde, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin 1890-1918 yılları arasında sosyalist çocuk edebiyatı sorununu nasıl tartıştığını okuruz. Zamanın ünlü Marksisti Karl Kautsky, şu düşüncededir:

«... Gençlik edebiyatı sorunu çalışan çocukların, yoksul çocukların korunması sorununun ve okulun yanısıra özellikle göze çarpıyor» dedikten sonra asıl söylemek istediğini söylüyor:

«... Tabii temel ilkelermizden anlatılması ve propagandasının yapılması, gençlik edebiyatımızın görevi olamaz.»

Neden olarak getirdiği de şu Kautsky'nin:

«Çocuk edebiyatı, teorilerden ve soyutlamalardan uzak tutulmalı. Doğadaki ve toplumdaki en ufak başıntıyı bile yavaş yavaş kavrayacak, bize beylik sözler gibi gelen cümleleri anlamayı öğrenecek onlar.»

Kautsky'nin bu anlayışına sorulacak birkaç soru, işin çürük-lüğünü ortaya koyacaktır. «Öğreneceklerdir» diyor Kautsky, kendilerini mi? Pek acıktır ki, hayır. Mutlak öğretmenler olacaktır. Sınıflı bir toplum-da, bu öğretmenler, egemen sınıfın öğretmenlerinden başka kimseler olamayacağı için, co-

culukları «öğrenmelerine» bırakmak açıkcası egemen sınıfın «öğretmelerine» bırakmaktır.

Kautsky'nin sosyalist çocuk edebiyatına karşı çıkmasının derinde yatan nedeni, kapitalist toplumda sosyalist sanatın mümkün olamayacağına olan inancıdır. «Proletaryanın, toplumsal durumu nedeniyle sanatsal doğruluğun ve sanatsal yaratma gücünün gelişimi yönünden bütün öbür sınıflardan daha çok engellenen bir sınıf olduğu düşünülürse, bunu anlamak zor olmaz» Kautsky'nin bu söylediklerinden şu sonuçları çıkartabiliriz sanırım:

1 — Sosyalist sanat, bizzat proletaryanın yaptığı sanat olabilir. Bir sanatı proleter yapmışsa, o sanat sosyalist olmaz. Bu anlayış günümüzde de hükümünü sürdürmektedir.

2 — Böyle kavranıyor, çünkü, işçi sınıfı hareketi bir ögeye indirgeniyor. İşçi sınıfının bilimsel dünya görüşü kavruşulduğunda, işçi sınıfının önderliğinde sömürülenlerin, sömürülenlere karşı yeni bir toplum düzeni kurmak için girişimleri bir hareket olan işçi sınıfı hareketi, bir tek işçi sınıfına indirgeniyor.

3 — Böyle kavranıyor, çünkü işçi sınıfı hareketi, harekete katılan ögelelerin süreç içerisinde gelişecek olan BİLİNCİLEMEYİ olarak görülüyor. Kautsky'ye karşılık şimdilik burjuvazinin «MİRAS PAYINDAN YARARLANANIM ve onu amaçlarımızı uyduralım.» Çünkü yukarıda belirtti, işçi sınıfı «engelleniyor» (ki doğrudur bu). Kautsky'nin hesabında dışarda bıraktığı bir öge var ki, gerçekte hesabın içindedir: İşçi sınıfı hareketi, bilincelendikçe sınıf mücadelesini geliştirebilecek, sınıf mücadelesini geliştirdikçe de bilincelenecektir. Devrim günlerine bu süreç sonucunda varılacaktır. İşçi sınıfı hareketinin bilincellenmesi, hareketin içindeki sınıf ve katmanların bilincellenmesi burjuvazinin koyduğu engellerin kismen kaldırılmasından başka ne anlama gelir? İşçi sınıfı hareketi ölümlük engelleri kaldırıp kaldıraçlar olarak sosyalist sanatın öğelerini de yaratacaktır. Lenin'in kapitalist

toplumdaki kütürler üzerine bir konuşmasında «Alınız» dediği «Sosyalist kültürün öğeleri»ni kim yaratacaktır?

Aynı partiden, bir başka sosyalist Heinrich Schulz'da bu yanlış bir başka açıdan destekler. Der ki Schulz:

«Bir sosyal demokrat gençlik eğitimi savunulabilir mi? Sosyal demokrasi, bugün olduğu gibi, savaşan bir parti —vurguluyorum parti— olduğu sürece, bu soruya cevabım olumsuzdur. Gençlik edebiyatı parti çıkarılmasının yaratılmasında ve propagandasının yapılmasında kullanılamaz. Parti politikasının bazı karanlık yanları vardır ve tek tek kişilerden öylesine büyük özveri bekler, o kadar büyük yoksunluklara katılmasını ister ki, yerini başka hiç bir şeyin tutamayacağı tercih hakları çocukların elinden alırsa, gençliğe ve altın safıkları, dokunulmuşlukları nedeniyle böylesine harika olan çocukluk yıllarına karşı günah işlemiş oluruz.»

«... Gelecek bağlamında ele alındığında ise, sosyalist eğitim bambaşka bir şeydir. Sosyal demokrat artık bir parti olmaktan çıkıp toplumun sosyalizasyonu-na ulaştığında, eğitim, toplum tarafından ve toplum için sosyalistçe düzenlenebilir ve düzenlenmelidir.²

Çocukların altın safıkları, dokunulmuşlukları palovrasını Kautsky de öne sürüyor. İkinci alıntıda, dayanak olarak gösterilen bir devrim, bir parti anlayışı yatmaktadır.

İşçi sınıfı hareketi, devrimden önce/devrimden sonra diye ikiye ayrılmakta, politik ve ekonomik devrim öncesinde yapılacak iş olarak görülüp, ideolojik mücadelenin birçok öğeleri devrim sonrasına bırakılmaktadır.

Bu görüş bugün devrimli, iktidarı olmaya kadar indirgemis-tir. Oysa işçi sınıfı hareketi, ortaya varlığını koymasıyla hayatın her alanında burjuvaziye karşı kendini (teori ve pratik) koy-malı, koyabilmelidir. Sosyalist toplumu bu konudaki bilinci, tecrübesi, deneyimleriyle, elde olan malzemesiyle kuracaktır. Parti de, işçi sınıfını yöneten, onla-

rın temsilcilerinin partisi değil, işçi sınıfı hareketinin partisi ol-mak durumundadır.

Yukarıda sözünü ettığımız devrim ve parti anlayışının yanlışlıklarını dünya sosyalistleri büyük yenilgilerle yaşamışlardır. Alman Sosyal-Demokrat Partisi de bunların içinde. Birinci Dünya Savaşı öncesinde parti, işçileri «vatani savunmak» tezleri altında burjuvazi için ölümlere gönderdi. Kulağımızda küpedir.

Buraya kadar, bir sosyalist çocuk edebiyatının gerekliliği üzerinde durduk. Kitabın öbür bölümlerine kısaca göz atmak yarar var. İkinci bölümde Lam-zsus olayı var. Savaş karşı, savaşın içgencliğini anlatan küçük bir kitap yazan Lamzus ve tartışması meclislere kadar gider. Üçüncü ve dördüncü bölümlerde 1921-23 yılları Alman Cumhuriyetinin okuma kitabı, matematik, fizik, biyoloji kitaplarının eleştirisi yapılır. «Çocuk Yığınları» Edebiyatı - Proleter Çocuk Gruplarının Çalışmaları» adlı bölümünden sonra, «Çirkef edebiyatı» üstüne yazılar gelir. Meclisten sosyalistlere karşı geçen «Gençliği - Kötü ve pis yazılardan korunması yasası» ile ilgili görüşler var. Brecht'in, bu yasa bize karşı çıkıyor, çünkü pis yazı altında, Buffalo Bill adı altında bizi yasaklar demeye getirdiği, karşılığını almak gerek.

«Kitap Eleştirileri» bölümünden sonra yer alan «Politik Amac - Bir Çocuk Edebiyatı Teorisi İçin Yapışları» adlı bölümde, W. Benjamin, Brecht, E. Bloch, J. Fučík, A. Wedding ve Gorki'nin konu üzerine düşünceleri yer alıyor.

Politik Çocuk Kitabı'nin kendisi de, Sosyalist Çocuk Edebiyatı alanında, ülkemizdeki ilk teorik yapıtaşı olmaya hak kazanıyor. Tartışılmalı.

¹ *Politik Çocuk Kitabı*. Derleyen: Dieter Richter. Çeviri: Ümit Kıvanç, Mehmet Budak. Gözlem Yayınları, Şubat 1978.

² Yazıdaki bütün alıntılar söz konusu kitabın 39-44'üncü sayfalarından yapılmıştır.

SÜLEYMAN BULUT